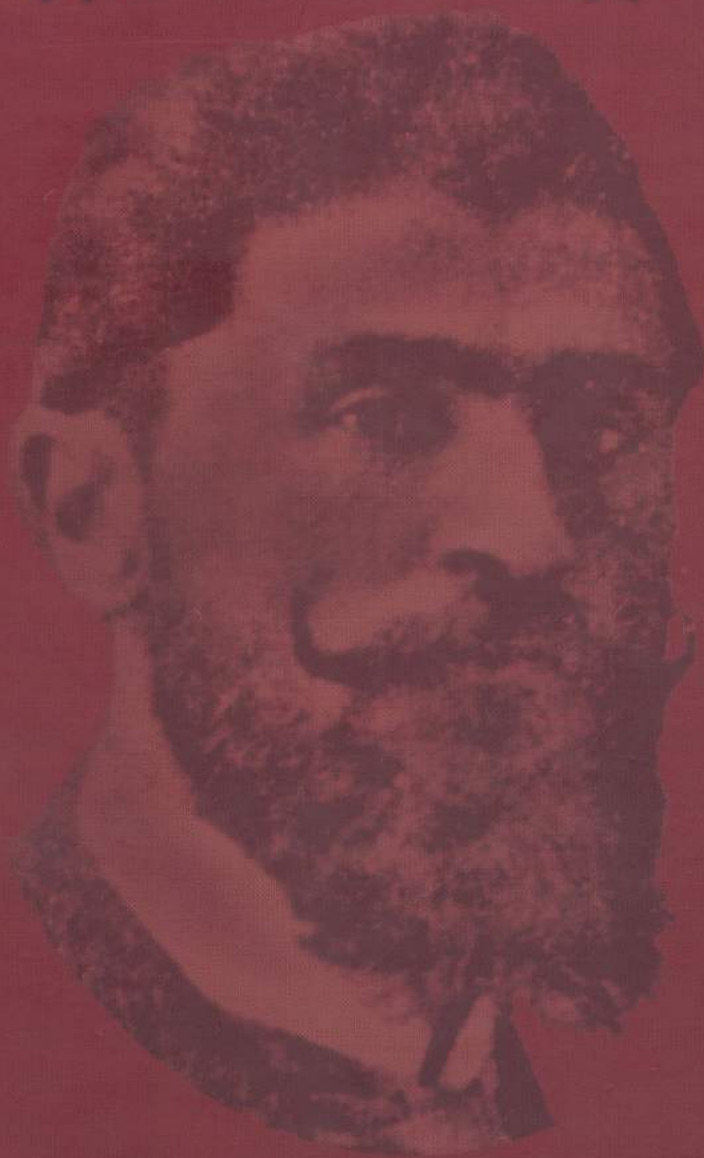

Т
64 347

ТЕНДОР АЛЕКСАНДРОВ

СÈ ЗА МАКЕДОНИЈА

ДОКУМЕНТИ 1919 - 1924

Бр. 107
Писмо од 20 август 1924 г.

1924 г. 20 Августъ

Драги Илия,

Днешното ти писмо е гръмъ отъ ясно небе.

Съжалявамъ много, че отъ мъжка не си можалъ да спишъ, но и азъ отъ много мисли и голъми грижи не можахъ седмици вече да спя достатъчно, поради което имамъ вече главоболие. Но нашитъ болки и страдания по дяволитъ. Като сме обrekli живота си и сичко свое на великото дѣло, на което служимъ, ще понасяме мъжки и страдания и мъжи за него.

Съгласенъ съмъ съ тебе за една обща прѣцѣнка на положението и прѣцѣнка и критика и самокритика на нашитъ дѣла, за да си опрѣдѣлимъ правилни отношения и сигуренъ пѣтъ за спиране разлагането, което е обфанало В.М.Р.О. Съ тая именно цѣлъ искахъ да останемъ сами съ тебе извѣстно време долу. Съ същцата цѣлъ заговорихъ открито прѣдъ тебе по сички голъми злободневни въпроси въ послѣднитъ двѣ срѣщи. Когато азъ мислѣхъ, че ще почнемъ сериозна творческа работа, че съ дѣла ще поправимъ грѣшките си въвъ Виена, които влошиха положението и на В.М.Р.О. и на България, ти ми пишешъ днешното си ужасно писмо.

Ти пишешъ за мене:

- 1) „... въ тебе не виждамъ другаръ“.
- 2) „... ти си лишенъ отъ съкакво другарско чувство“.

3) „Въ твоята душа липсва понятието другарство“.

4) „... въ основата на твоята дѣйностъ е да градишъ Орг-та около своята личностъ, като създавашъ тебъ прѣданни лица, а не на дѣлото“.

5) Обвинявашъ ме още въ недругарство, че съмъ пращаль войници да те контролиратъ по: „право ... дадено отъ Главнокомандуещия“, че съмъ отишелъ самичъкъ въ Лондонъ, че съмъ ти се мѣсилъ въввъ външната политика на Орг-та, че съмъ ти пратилъ Лоенгринъ да те контролира и много още подобни че...

По нататъкъ продължавашъ:

„Въ тебъ, другарю, това ти го казвамъ най-искрено, казвамъ ти това що чувствувамъ, па макаръ да сж погрѣшни чувствата ми и сфащанията ми, въ тебъ липсва всѣко другарско чувство и при една много голѣма амбиция“.

Слѣдъ сички тия грозни прѣдпоставки очеквахъ на въпроса, който задавашъ: „Е може ли при такива отношения да се върши работа и то такъва като нашата?“, логическия отговоръ „НЕ“.

За щастие, покрай многото изброени още въ 10-12 страници на писмото ти мои грѣшки и недостатѣци, намѣрилъ си да пишешъ и два добри реда за мене: „...Като съмъ ценелъ твоитѣ качества, полезни за дѣлото, съмъ се помирявалъ съ твоитѣ недостатѣци...“

Не отричамъ, че имамъ недостатѣци – ти нѣмашъ ли подобни? – нито, че съмъ правилъ грѣшки – кой е безгрѣшенъ?, но че сж погрѣшни „чувствата“ и „схващанията“ ти, ще се опитамъ и съ писмото си да ти докажа, па и заедно ще търсимъ да измислимъ начинъ за това.

Фактътъ, че отъ 25 години съмъ началствуещо лице въ една идейна Организация, а отъ [19]12-13 год. заемамъ едно отъ най-виднитѣ мѣста въ управлението и, и особено фактътъ, че на два пѣти – 1909-1910 и 1919-20 при обзело отчаяние почти сички македонски среди и фактори, азъ лично съсъ съдѣйствие на добри другари възсъздадохъ и прѣустроиохъ В.М.Р.О., която мнозина считаха за умрѣла, несжществуеща, е най-яркото доказателство, че има у мене другарско чувство и то много по-силно, отколкото мнозина мислятъ. Ако не би било така, не би ме слѣдвали хиляди дѣйци на В.М.Р.О.

Отблѣсвамъ най-енергично клеветата, че съмъ пращаль войници да те контролиратъ и че това право ми било дадено отъ Главнокомандуещия, настоявамъ за анкета по това отъ лице посочено отъ тебе и ако се докаже, ще си тегля куршума. За другаря Ангелъ никога прѣдъ никое негово началствуеще лице не само нищо лошо не съмъ писалъ или говорилъ, а много пѣти съмъ давалъ пофали и съмъ настоявалъ: отпуски да му разрешаватъ, въ Нишъ да го пратятъ на парада, на високи длѣжности да го назначаватъ и мн. др. под.

Права отъ никого не сж ми давани, а права съмъ си извоювалъ онова време като чл. въ Ц.К. и Задгр. Прѣдст. на В.М.Р.О.

Помня само това, когато Д^{ръ} Точковъ прѣдъ Кр. Станчевъ е настоявалъ прѣдъ тебе, да ме изключите отъ В.М.Р.О. и ти ми се за-
кани да ме приберешъ въ партизанския отрядъ, азъ ти отгово-
рихъ и устно и съ писмо, че ще нареди чрѣзъ Глав. квартира да
бѣда освободенъ отъ партиз. отрядъ, за да не те излагамъ тебе съ
дѣйността си.

Въ Лондонъ отидохъ самичккъ, както ти казахъ и въвв
Виена, защото слѣдъ разбирателството ни тамъ съ Езерски, мо-
жеше да отидемъ или тримата или само азъ, защото азъ бѣхъ
стоялъ 3-4 год. вжтръ въ Македония съ извѣстни прѣкъсвания,
та имахъ и нужда и морално право да се раздвижа, а освѣнъ това
мислѣхме, че отъ това ще има извѣстна полза за Дѣлото.

Изпращането на Лоенгринъ стана по настояване на съ-
ветниците заедно съ брата на Станко и той е билъ пратенъ да ти
бѣде съвѣтникъ и на разположение, за да ти помага въ работата,
а не за контролъ. Колко съжалявамъ, че въвв Виена нѣмахме
единъ добъръ съвѣтникъ, за да ни отклонѣше наврѣме отъ
извършената грѣшка?!

Ако подъ вмѣшателство на работата ти вънъ разбира-
шъ идването на Кореспондентитъ при мене, грѣшишъ много.
Азъ нито съмъ ги търсилъ, нито съмъ ги канилъ. Тъ поискаха да
дойдатъ при мене, съвѣтниците рѣшили, че това е отъ полза за
В.М.Р.О., поради което ги приехъ азъ...

Азъ най-малко съмъ се мѣсилъ въ работи не мои. Напр.,
по военното дѣло азъ съмъ профанъ и когато дойде редъ да се
формиратъ дивизии, ти си вършеше тая работа, азъ бѣхъ ред-
никъ. По орг. въпроси, обаче, съ право, мисля, че имамъ по-голѣ-
ма опитностъ отъ тебе и моля да бѣда питанъ за по-важни ра-
боти въ тая областъ.

Обвинението, че градя орг-ция около моята личностъ,
ти ми го каза и при спора ни въ кжщата на Капетановъ, мисля,
зимата 1919-1920 г. Съсъ сжщото неоснователно обвинение ме
огорчи и при трѣгването ми за вѣтръ на 1920 г., като остави на
масата въ Хесапчиеви листъ съ бѣлѣжки въ тая смисълъ и да ти
остава печатитъ на Цен. К-тъ и на Задгр. Прѣдст. и излѣзна на-
рочно вънъ, за да прочета азъ писаното.

За мене е неудобно да изреждамъ причинитъ, задѣто
В.М.Р.О. се свързва много съ моето име. Мисля, че не могатъ да
бѣдатъ безпристрасни въ прѣцѣнка на това и другаритъ-дѣйци,
които може да се считатъ прѣнебрѣгнати, заобиколени, униже-
ни отъ мене и да влагатъ чувства и амбиции въ прѣцѣнкитъ си.
Съгласенъ съмъ безпристрасенъ, незаинтересованъ арбитъръ
да проучи и каже тѣзи причини.

Най-нешастното обяснение на тоя фактъ е: „...като съз-
давашъ тебе прѣданни лица, а не на дѣлото“. Азъ, който споредъ
тебе, съмъ „лишенъ отъ сѣко другарско чувство“, създавамъ прѣ-
данни лица на мене..., ами цѣлото твое писмо противорѣчи на тая
констатация.

Не, другарю Илия, на друго нъщо трѣба да се дължи вѣ-
рата на дѣйцитѣ и уважението на интелигенцията у мене, а не
на създаване прѣданны лица, защото азъ бичувамъ най-безпоща-
дно грѣшкитѣ на сички и сички тѣзи, които ти считаашъ прѣдан-
ни на мене лично, ако ги разпитаашъ по-интимно сички ще ти се
оплачатъ отъ моитѣ сурови бичувания на грѣшкитѣ имъ и ни
най-малко не сж прѣданны на мене лично, а сж прѣданны, служа-
тъ и сж готови да умратъ за Великото Дѣло, на което и азъ, съсъ
своитѣ слаби сили служа безкористно и беззавѣтно. Но и това
най-правилно може да прѣцѣнятъ незаинтересовани лица, а не
азъ и ти. Напротивъ, у мене това, отъ което се оплаквашъ и ти въ
писмото си, че съмъ прѣкалено откровенъ и строгъ до грубостъ,
може да е голѣмъ недостатъкъ, за да мога при другитѣ качества,
които имамъ, да групирамъ, а да не отблъсквамъ хората. На то-
ва се дължи и факта, че азъ може да се каже интимни лични дру-
гари нѣмамъ, а врагове – отъ завистъ, злоба и пр. – извѣнредно
много.

За сички твои обвинения, спрѣмо мене и за това кой кого
по-вече е обиждалъ, кой по-често е прѣмълчавалъ, кой по-вече
грѣшки е извършилъ, кой по-вече колебание и нерѣшителностъ
да земе отговорностъ е проявявалъ, съгласенъ съмъ ти да посо-
чишъ едно лице за арбитъръ, да му изложимъ двамата сичко, да
му дадемъ прѣписка, каквото имаме по това, да изслуша и свѣдѣ-
тели и да се произнесе. Въ такъвъ случай ще излѣзне истината
на явѣ и ако се докаже, че азъ съмъ виновния, ще понеса послѣд-
ствията.

Много грѣшишъ, като твърдишъ въ писмото си: първо,
че сме били орждия на бълг. правителство и второ и 2) „Отъ дру-
га страна и съ правит. не сме добръ не поради принцип. въпроси,
а за дребнавости“. И какъ сж съвмѣстими тѣзи двѣ работи, хемъ
да сме орждия на правит., хемъ да не сме добръ. Мога да докажа
прѣдъ безпристрастенъ арбитъръ, че никога не сме били и сега
не сме орждия на бълг. правителства, а съкога сме били и трѣба
да бждемъ „орждия“ на Независима България, на борческа Ма-
кедония и на цѣлото бълг. племе. Нѣкога ни считаха орждия на
Германцитѣ, на Фердинанда, на Радославова; по-късно Стамбо-
лийски и С^{не} ни прѣдставяха за орждия ту на демократи, ту на
блока, сега сме на Цанкова за едни, на Москва за други. Сички
тѣзи обвинения едни по едни ще падатъ. Съ бълг. правителство
не сме добръ не за дребнавости, а заради манифеста. А ако бѣ
ме послушалъ, като настоявахъ 2-3 дена наредъ въ квартирата
на г-ца Михайловичъ и въ дългия разговоръ при Тюркеншанц-
паркъ да отложимъ разговоритѣ съ Беркманови, като имъ оста-
вимъ едно писмо и си заминемъ, нѣмаше да има сега никакво
смущение у обществото въ България, никакво разлагане у еми-
грация и срѣдъ насъ, никакво окуражаване въ разрушителнитѣ
сили въ България и никакво недовѣрие у бълг. правителство.

И като сме виновни за тая засилена отъ насъ каша, азъ мисля, че трѣба да не се колебаемъ да земемъ бързи и рѣшителни мѣрки, докато не е станало късно. Въ противенъ случай не само ще носимъ голѣма историческа отговорностъ, но и ще изгубимъ положението си на народни водачи...

За общия конгресъ не съмъ казалъ да не го правимъ, а да го поотложимъ извѣстно врѣме.

Не съмъ съгласенъ по крупни въпроси отъ наша компетенция да се съвѣщаваме съ Орфо и Моровъ, защото ще дадатъ въ случая пристрастно, партизанско мнѣние и защото и безъ това ще се увеличатъ чрезмѣрните имъ претенции.

За Орфо за пръвипжтъ и то прѣдъ тебе заговорвамъ константираното, съ цѣлъ да търсимъ заедно цѣръ на злото, а не за да вода борба. Единството ми е скъпо и за него съмъ правилъ досега много жертви и ще права още, но не до самоунищожение на В.М.Р.О. Въ бъдаще ще се узнае колко много съмъ ги бранилъ отъ заслужени нападки и съмъ възсъздавалъ авторитета имъ долу.

За Моровъ мога да кажа, че партизанствува, но др. обвинения за него не съмъ казалъ и не казвамъ, защото не мога ги доказа.

Не съмъ събиралъ нарочно обвинения противъ тѣхъ, а хората сами ги даватъ, защото се почувствували обидени. Па и отъ кадъ ще зная азъ съ кого, какво са вършили, та да търся хората и да събирамъ обвинения.

Въ миналата срѣща Петйофи и Пандовъ те турнаха на тѣсно, не защото бѣше „нагласена“, а защото двамата тѣ, съгласно общото рѣшение, казватъ на тримата отъ Управ. тѣло на Илинден. Орг., че В.М.Р.О. нѣма довѣрие у Арсени и Занковъ – да не се избиратъ, а ти намѣсто да засилишъ това, както си обѣщалъ, напротивъ дезавуиралъ и изложилъ си ги..., иначе нѣмаше да се избера тѣ и по-малко опасности [щѣха] да има сега ... и по-малко грижи за насъ.

Това е моя отговоръ на твоето дълго писмо. Ако съмъ пропусналъ нѣщо, напомни ми, моля те.

Повтарямъ, ако желашъ, избери единъ арбитъръ, прѣдъ него да се изтъкне сичко и той да си каже думата.

А за какво и прѣдъ кого съмъ говорилъ противъ тебе, нѣма да отговарямъ на анонимни и общи фрази и доноси. И по това или обяснения прѣдъ тебе съ доносчицитѣ или прѣдъ арбитъръ.

Моето откровено мнѣние за тебе ето го:

Ти си голѣмъ родолюбецъ и безкористенъ дѣецъ, съ енергия и инициатива, съ голѣма амбиция, вслушвашъ се въ интриги и което е най-важно често въ рѣшителни моменти се колебаешъ, не зимашъ отговорности и желашъ винаги съсь сички да си добръ.

За незимане отговорности, ето ти нѣколко случаи, при които имаме запазени размѣнени писма:

1) Следъ погрома 1918 г. ти бъръшилъ остатъка отъ паритъ и автомобилитъ и сичко да занесешъ въ Г. Джумая и прѣдадешъ на щаба на 11 дивизия, за да сме се спасили отъ отговорностъ. Азъ се противопоставихъ на това и следъ разправи устно и съ писма, ти възприе моето гледище, спасихме тѣзи материали и ни послужиха мн. сетнѣ за почване работа вжтрѣ.

2) Когато Ген. Добревски прати да прибератъ автомобилитъ отъ щаба, азъ изгонихъ офицера, а ти бѣше на мнѣние да ги дадемъ. Следъ като азъ уредихъ въпроса съ Генералъ Луковъ да ни се оставатъ, ти отиде при Добревски и му остави луксозното купе, което едва следъ 9 юни си прибрахме.

3) Следъ като за палтата съ мъжа се съгласи да ги задържимъ и продадемъ, сетнѣ отказа да подпишешъ протокола за това и даже следъ избѣгването ни отъ затвора, когато дружбашитъ искаха да ги прибератъ, ти ми писа писмо да ги дадемъ бързо на Испъл. К-тѣ, за да нѣмаме отговорностъ. Азъ изпълнихъ старото рѣшение и съсъ сумитъ отъ тѣхъ си услужихме много.

Правъ си като настоявашъ, че трѣба да помислимъ още единъ пжтъ сериозно по сички тѣзи важни въпроси. За сега освѣнъ съ Пандова, нѣма съ кой другъ да се съвѣщаваме по това: Петйофи не е тукъ. Но и сами можемъ.

Езерски хичъ не е правъ – въ писмото, съчинено отъ Даниловъ-Харл., а подписано отъ него. Утрѣ ще ти пратя отговоръ за него.

До виждане утрѣ вечеръ 9 1/2 ч. на сжщото мѣсто.

Съ мн. сърд. поздрави

[потпис] М. Христовъ

20/VIII [1]924 г. 8 ч. в.

ПП Връщамъ ти писмата отъ Георги, Златаревъ, Димче и Пиперовъ. Онова на Езерски съ отговоръ на него утрѣ ще ти пратя. 200 000 за Римъ били пратени на 16/VII.

С[ъщия]

ЦДА, Ф. 1909, ой. 2, а. е. 206, л. 65–70. Оригинал, ракойис.
ЦДА, Ф. 1933, ой. 2, а. е. 29, л. 40–45. Оригинал, ракойис.